

เศรษฐกิจกับภาวะยังชีพของประชาชน

- อ.ปิยะวงศ์ ปัญจะเทวคุปต์ -

piyawong@econ.tu.ac.th

คอลัมน์ เศรษฐศาสตร์ตลาดวิชา

หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ ฉบับวันที่

เมื่อกล่าวถึงการยังชีพย่อมหมายถึงการเอาชีวิตรอดต่ออุปสรรคที่จะเกิดขึ้น ซึ่งมีทั้งที่คาดการณ์ได้และที่มิอาจคาดการณ์ได้ การยังชีพของประชาชนไทยในภาวะเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐาน 2 อย่างนั่นคือ การมีเงินรายได้ และอำนาจในการเข้าถึงสินค้าอุปโภคหรือบริโภคเพื่อการดำรงชีวิต หรืออาจกล่าวตามวัฏจักรได้ว่า เมื่อคนมีงานหารายได้จากปัจจัยพื้นฐานที่ตนเองพึงมี เช่น การประกอบธุรกิจของตนเองการเป็นพนักงานบริษัท การเป็นเกษตรกร การเป็นผู้ใช้แรงงานจากนั้นก็นำไปสู่การนำเงินรายได้ไปซื้อสินค้าเพื่ออุปโภคบริโภค หรือนำไปลงทุนเพื่อให้ได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ภาวะการยังชีพ (Living Conditions) ของคนหรือประชาชนจึงสามารถดูได้จาก 2 ปัจจัยนี้ประกอบกัน ประชาชนหนึ่งคนสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ถ้าคนนั้นมีรายได้เพียงพอกับการซื้อของใช้ในชีวิตประจำวันหรือเพียงพอที่จะเลี้ยงสมาชิกในครอบครัวของตน ประชาชนหนึ่งคนจะไม่สามารถดำรงชีพได้ หากไม่มีเงินที่จะมาซื้อของกิน หรือแม้มีรายได้ แต่หากรายได้นั้นไม่เพียงพอ คนผู้นั้นก็ย่อมที่จะไม่สามารถดำรงชีพได้

ด้วยเหตุนี้ ระดับภาวะยังชีพของประชาชนจึงสามารถพิจารณาได้จากปัจจัยทางเศรษฐกิจปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย ได้แก่ รายได้ และราคาของสินค้า

ในด้านรายได้ เป็นที่ชัดเจนว่า ถ้ามีเงินเดือนหรือรายได้จากการประกอบธุรกิจมาก ชีวิตความเป็นอยู่ก็จะมีความสะดวกสบาย ใช้ซื้อของแล้วยังเหลือเงินมาลงทุน หรือนำมาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว หรือแม้แต่การช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ

ส่วนด้านราคานั้น หากดูจากสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนในปัจจุบันนี้ เวลาที่จะเดินทางไปไหนที่ใดที่หนึ่ง เรามักจะคิดว่าจะไปอย่างไรที่สะดวกและประหยัดมากที่สุด เนื่องจากราคาน้ำมันที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้เรารู้สึกว่าหากดำเนินชีวิตเหมือนที่ผ่านมาจะทำให้เราไม่สามารถซื้อของอย่างอื่นได้เหมือนแต่ก่อนหมายความว่าในภาวะที่เงินรายได้เท่าเดิม แต่สินค้ามีราคาแพงขึ้น ทำให้ภาวะยังชีพของเราลดลง แม้ว่าไม่ถึงขนาดทำให้ไม่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ แต่ก็ทำให้เราไม่สบายใจเท่าก่อนที่ราคาน้ำมันจะขึ้นนั่นเอง

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ค่อนข้างชัดเจนคือ ราคาของอาหารซึ่งเป็นสินค้าที่ไม่สามารถขาดได้ การซื้ออาหารที่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกายในปัจจุบัน ทำให้เงินรายได้ที่ใช้ในการพัฒนาตนเองหรือสังคมในด้านอื่นๆ ลดน้อยลง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะระดับรายได้ต่อหัวของประชากร และระดับราคาสินค้า โดยเฉพาะอาหารจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไปในทิศทางเดียวกัน หรือจะกล่าวตามบริบทข้างต้นได้ว่า แม้สินค้าหรืออาหารมีราคาแพงขึ้น แต่ภาวะการยังชีพของประชาชนนั้นคงที่ เนื่องจากรายได้ที่ใช้ในการบริโภคก็เพิ่มขึ้น

เช่นเดียวกัน การกล่าวเช่นนี้อาจขัดแย้งกับความรู้สึกของประชาชนโดยทั่วไป แต่ปัจจัยรายได้และราคาสินค้าที่เราพิจารณามีความสัมพันธ์ตามกลไกทางเศรษฐกิจในระยะยาว ทว่าความเป็นจริง ทั้งรายได้และราคาสินค้าก็มีความผันผวนอยู่เสมอ

ความผันผวนของรายได้และราคาสินค้าทำให้ความมั่นคงในการดำรงชีพลดลง หรืออาจเรียกได้ว่ามีความเสี่ยงในภาวะการยังชีพ ในที่นี้ขอยกตัวอย่างจากภาคประชาชน 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ เกษตรกรและผู้ใช้แรงงาน

เกษตรกรหรือคนไทยที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรที่ผลิตเพื่อการดำรงชีพจึงต้องเปลี่ยนไปสู่การผลิตที่มีการแข่งขันกันมากขึ้น การใช้ปัจจัยการผลิตต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเงินทุน เครื่องมืออุปกรณ์ วัตถุดิบ ปุ๋ย หรือแม้กระทั่งการเช่าที่ดินเพื่อทำกิน สภาพการแข่งขันนี้ทำให้เกษตรกรต้องเกิดภาระทางต้นทุนจากราคาปัจจัยเหล่านี้ที่เพิ่มสูงขึ้น และเป็นภาระสร้างหนี้จากการกู้ยืมหรือการเช่าที่ดินทำกิน ในขณะที่รายได้ของเกษตรกรยังคงมีความไม่แน่นอน ราคาของสินค้าที่ผลิตขึ้นยังคงมีความผันผวน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่เกิดภัยธรรมชาติ เกษตรกรที่ได้รับผลกระทบอาจจะไม่มีรายได้เลย เนื่องจากผลผลิตทั้งหมดได้รับความเสียหาย

ส่วนด้านผู้ใช้แรงงานนั้น ผู้ใช้แรงงานที่กล่าวถึงในที่นี้หมายถึงแรงงานที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ซึ่งแรงงานในกลุ่มนี้ส่วนมากจะเป็นแรงงานไร้ฝีมือที่มีค่าจ้างแรงงานต่ำ แต่มีค่าครองชีพที่สูง เนื่องจากราคาสินค้าหรือราคาอาหารในตัวเมืองจะสูงกว่าในชนบท

ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศจะเป็นเกษตรกรและแรงงาน ซึ่งรายได้ของประชาชนกลุ่มนี้จะไม่มีความแน่นอนขึ้นอยู่กับสภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจและภัยพิบัติ และในบางรายยังมีหนี้สินจากการกู้ยืมทั้งเพื่อการบริโภคและลงทุน แสดงให้เห็นว่า แม้ประชาชนกลุ่มนี้อาจจะมีรายได้เพียงพอกับการดำรงชีพหรือเพียงพอต่อการซื้ออาหารที่เพียงพอต่อความจำเป็นของร่างกาย แต่จะไม่เหลือเงินสำหรับการพัฒนาตนเองหรือการลงทุน นอกจากนี้ ในกรณีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ภาวะยังชีพของประชาชนในกลุ่มนี้จะเกิดความผันผวน นั้นหมายความว่าสวัสดิการโดยรวมอาจน้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประชาชนที่มีรายได้สูงกว่า

จากตัวอย่างดังกล่าว ภาวะยังชีพของประชาชนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ รวมถึงการดำเนินนโยบายของภาครัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทั้งหมดนี้ ตัวแปรที่เห็นว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่มีผลกระทบต่อรายได้ของประชากรมากที่สุดเห็นจะเป็นเรื่องของการค้าระหว่างประเทศ รายได้ของประชาชนในภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมมาจากการส่งออกสินค้าไปต่างประเทศ และบางส่วนมาจากการขายสินค้าภายในประเทศ และเป็นที่น่าห่วงว่าหากราคาสินค้าส่งออกมีการเปลี่ยนแปลง รายได้ของประชาชนในส่วนนี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง

ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อรายได้ของทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมโดยตรง คือ การเติบโตของภาคอุตสาหกรรม ซึ่งภาคอุตสาหกรรมบางส่วนจะมีการใช้ปัจจัยการผลิตจากภาคเกษตรและส่วนหนึ่งก็เป็นในลักษณะที่ใช้ปัจจัยการผลิตจากภาคอุตสาหกรรม ดังนั้นการเจริญเติบโตหรือการชะงักของภาคอุตสาหกรรมจะเปรียบเสมือนร่างกายที่เส้นเลือดอุดตันเลยทีเดียว

ในส่วนของการดำเนินนโยบายของภาครัฐทั้งนโยบายรายรับและรายจ่าย ก็มีผลกระทบต่อรายได้ของประชาชนเช่นกัน การลงทุนในโครงการสำคัญของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ หรือการอุดหนุนช่วยเหลือผ่านกองทุน ล้วนส่งผลให้ประชาชนในบางกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้เม็ดเงินที่เพิ่มขึ้นไม่ได้เพิ่มขึ้นในทันที ต้องใช้เวลาค่อนข้างนานและเห็นผลที่เป็นตัวเงินไม่ชัดเจนในทางตรงข้าม นโยบายทางด้านรายรับหรือการลดการเก็บภาษี จะทำให้ภาคประชาชนมีรายได้ที่ใช้จ่ายได้จริงเพิ่มขึ้น ช่วยลดภาระในการยังชีพได้โดยตรงและค่อนข้างชัดเจนกว่า

จากทั้งหมด สะท้อนให้เห็นข้อสำคัญอย่างหนึ่งว่า ภาวะยังชีพที่กล่าวถึงนี้ ไม่ได้หมายความว่าทำให้ประชาชนทุกคนแค่เพียงพอมี พอกิน แต่หมายรวมถึงภาวะที่สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความมั่นคง พร้อมกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและสังคมได้ หากสังคมไทยมีประชาชนในกลุ่มที่มีเพียงแค่พอมีพอกินอยู่เป็นจำนวนมาก เศรษฐกิจและสังคมของประเทศก็ไม่อาจจะพัฒนาต่อไปได้